

НЕСЪЗНАТЕЛНОТО УЧЕНЕ КАТО ПЪТ ЗА ЗАУЧАВАНЕТО НА УЧЕБНА МОТИВАЦИЯ

Александър Кръстев

Педагогически колеж – Плевен

Резюме. Прегледът на идеята за несъзнателното учене има за цел да даде поглед върху процесите на обучение чрез изследване на ролята на емоционалната несъзнателна обработка на учебни материали. Психологическата литература показва, че съзнателната интелектуална интеграция не се случва непрекъснато, нито непременно води до оптимално учене. Учениците от всички възрасти и нива на опит невинаги могат да имат осъзнато желание, контрол и намерение да учат или бързо и непрекъснато да организират процесите на вътрешна мотивация. Тази тема предлага да се разгледа ролята на несъзнателното обучение, за да се подобри разбирането за това как учениците формират своите нагласи и мотивация за учене. Разбирането би подпомогнало включването на несъзнателни послания и подходи като средство за улесняване и подобряване на преподаването и ученето.

Keywords: unconscious learning; motivation; teaching

Учебните процеси се отнасят основно до взаимовръзките между възприятието, паметта, езика, изображенията, емоциите и мотивацията, които позволяват на учениците да изграждат психически връзки между словесни и картинни информационни модели или между нови и предишни спомени и да ги интегрират в своите знания (Mayer, Moreno, 2003).

За по-добро разбиране е необходимо допълнително разясняване на когнитивните и емоционалните процеси на обучение в интеграцията на знания, умения, нагласи и компетентности за задачата (Baartman, De Bruijn, 2012).

Обучителните процеси и резултати могат да бъдат осъзнати и в безсъзнание. Несъзнателните процеси варират от регистриране на информация в сетивната памет до психически образувачи асоциации в рамките на или между информационни модели и активиране на мрежи на асоциативна памет, включително индивидуални очаквания, вярвания и желания (Kowalski, Westen, 2005).

Когато учениците съзнателно или несъзнателно участват в учебни дейности във или извън класната стая, ефектът от потенциалните емоции върху учеб-

ните процеси и резултати е неизбежен (Kowalski, Westen, 2005). Емоцията се смята за реакция на значими събития или стимули, които подготвят готовност за действие или емоционално поведение (Scherer, 2009). Човешкият мозък работи автоматично и бързо към емоционални стимули, като по този начин генерира несъзнателни отговори. Емоциите се предизвикват до голяма степен от несъзнателните оценки на субективните емоционални преживявания. Емоционалната обработка „действа като включване-изключване на мотивацията, което е процесът, чрез който поведението, насочено към целта, се инициира и поддържа или съзнателно, или несъзнателно. Емоциите, възникнали по време на обучението, засягат начините, по които учат учащите, като възприемане на собствената си способност за учене и ръководене на нагласите им към участие в подобни учебни дейности“ (Howe, 1998).

Едуард Толман е бил убеден, че ученето може да се осъществи и при отсъствието на цел. Нарича го „латентно учене“. Макар че не е директно наблюдаемо, ученето може да се осъществи имплицитно, а по-късно реалността на латентното учене може да стане видима, когато целта е въведена (Tolman, 1961).

Никое малко дете не знае огромния брой езикови правила, но това не му пречи превъзходно да се съобразява с тях. От спонтанното овладяване на естествения език се вижда, че човек се учи, без да знае, че се учи.

Дори и да не иска, човек пак се учи!

Тъкмо това се нарича имплицитно (подразбиращо се) учене. Това е еволюционно древна форма на учене, която предхожда развитието на механизмите на осъзнаване и е останала да работи паралелно с тях. Имплицитното учене е безсъзнателно в два аспекта: (1) става без намерение за учене; (2) не се опира на правила и признаци, за които би могло да се даде съзнателен отчет.

Емоциите, които преживяват учениците в училище, са способни да предизвикват реакция, която да бъде стимул, който подготвя за действие или емоционално поведение ученика. Емоциите се предизвикват до голяма степен от несъзнателните оценки на субективните емоционални преживявания. Оценките в безсъзнание са най-вече свързани с присъщите свойства на стимула, като приятност или неприятности, както и с индивидуалните нужди, ценности на ученика. Тези оценки обикновено водят до мотивационен ефект, нагласи, поведение. Емоционалните преживявания в училище и в клас включват или изключват мотивацията. Емоциите, възникнали по време на обучението, засягат начините, по които учат учащите, като възприемане на собствената им способност за учене и ръководене на нагласите им към участие в подобни учебни дейности (Howe, 1998).

Посвяването на положително отношение към ученето е процес, който преминава през емоциите на учениците и техните преподаватели. Ученикът възприема посланията на принципа на рекламата, в момента, когато се срещнат с практическия опит, тези послания ще добият смисъл и ще се самореализират.

Решаващо е какво складираме в ума на децата до момента на пробуждането му. Важността на преживяването невинаги е лесно обяснима и проследима. Наглед дребни моменти се оказва, че са важни за вътрешната мотивация. Невропсихолозите категорично доказват, че големият процент от преживявания са несъзнателни. Човешкият мозък не разбира винаги какво преживява, той е антена, която безпристрастно улавя и преработва информация. Разбирането идва впоследствие, когато учениците свържат преживяването с личния си емоционален и когнитивен опит.

Заучаване на мотивация

Концепцията за придобития, заучен аспект на мотивацията се развива още през 50-те години на XX век. Дейвид Макклилгънд, като автор на „Теорията за трите потребности“, известна още и като „Теория на придобитите (заучените) потребности“, акцентира върху заучаването на мотивацията. Според концепцията на Макклилгънд съществуват 3 основни потребности, които „задвижват“ човешкото поведение:

- потребността от достижение;
- потребността от афиляция (приобщаване);
- потребността от власт (Mc Clelland, 1953).

Той оформя три основни потребности и ги свързва с представянето на индивида в социума. Трите потребности не са наследствено вродени. Те се придобиват и заучават, като това се случва, когато хората виждат в заобикалящата ги среда възможности да ги удовлетворят. Трите потребности на Макклилгънд се развиват в учениците чрез заобикалящата ги среда и училищна култура и чрез житейския опит, който придобиват.

Професор Георги Лозанов също стига отчасти до изводите на Макклилгънд на база на своите изследвания, свързани с откритата от него псевдонаука сугестопедия. Лозанов използва също термина заучаване на мотивация, за да опише процеса на заучаване на мотивирано поведение за учене или друга активност (Lozanov, 1971).

От така изложения материал може да се направят следните обобщения.

Актуалната мотивационна среда в училище трябва да се освободи от разбирането, че мотивацията е състояние, което е свързано с индивидуални черти от характера на ученика.

Популярното разбиране, че мотивацията се основава на принципа стимул – реакция, или поощрявам те и ти учиш, наказвам те и ти се стараш, за да избегнеш наказанието, до голяма степен е изчерпано.

Ориентацията на българското училище към резултата от ученето, а не към смисъла от това да знаеш и да се развиваш, е дълбоко немотивираща.

На практика, подрастващите наблюдават и заучават от средата около себе си, мотивацията също се заучава като социален и имитационен феномен.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Мотивация за учене, път към духовно развитие, (2015).
2. Baartman, De Bruijn (2012). *Vocations and Learning*, July 2012, Volume 5, Issue 2, pp 99 – 117.
3. Kowalski, R, Westen, D. (2005). *Psychology* John Wiley & Sons Inc.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Howe, M. (1998). *Principles of abilities and human learning*. Hove: Psychology Press.
- Lozanov, G. (1971). *Suggestologia*. Sofia: Nauka i Izkustvo [Лозанов, Г. (1971). *Сугестология*. София: Наука и изкуство].
- Mayer, R, Moreno, R. (2003). Nine Ways to Reduce Cognitive Load in Multimedia Learning, *Jornal Educational Psychologist*, 38.
- Mc Clelland, D. (1953). *The achievement motive*. New York: Appleton-Century.
- Scherer, K. (2009). Emotions are emergent processes: they require a dynamic computational architecture, *Journal List Philos Trans R Soc Lond B Biol Sciv*, 364 (1535).
- Tolman, E. C. (1961). *Behavior and Psychological Man: Essays in Motivation and Learning*, California: University of California press.

UNCONSCIOUS LEARNING AS A WAY FOR LEARNING OF STUDYING MOTIVATION

Abstract. The review of the idea of unconscious learning aims to give insights into learning processes by exploring the role of emotional unconscious processing of learning materials. Psychological literature shows that conscious intellectual integration does not happen continuously, nor does necessarily lead to optimal learning. Students of all ages and levels of experience can not always have a conscious desire, control and intent to learn, or quickly and continuously organize the processes of inner motivation. This topic proposes considering the role of unconscious learning in order to improve understanding of how students shape their attitudes and motivation for learning. Its understanding would help incorporation of unconscious messages and approaches as a means of facilitating and improving teaching and learning.

✉ **Dr. Aleksandar Krastev**

Pedagogical College
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo
Pleven, Bulgaria
E-mail: a_crustev@abv.bg